SOCIO-PEDAGOGICAL CONFIGURATION OF STUDENTS' STRATEGIC THINKING

Tatiana Callo, Doina-Mădălina Gulie-Badea
Prof. PhD Hab., ANACEC, Republic of Moldova, PhD Student, Ion Creangă State Pedagogical University, Chișinău, Republic of Moldova

Abstract: Lately, strategic thinking has become one of the predilections of research in education, researchers being confident in its undeniable suitability to the socio-pedagogical context. From this perspective, this article discusses the respective issue, the discursive construct being elaborated in a relational conceptual framework. Hypostatizing strategic thinking, considering it a pedagogical phenomenon and a mediator between thinking and action, a revelation is attempted that supports its obvious cognitive significance. In this way, the starting point is sought in the dialectic of the relationship between social, strategic and thinking, a transdisciplinary theoretical-praxiological vision being built.

Keywords: thinking, strategic thinking, strategy, knowledge, process, action

- **Socialul – o logică a cunoașterii**

Dacă este adevărat ca sociologia acoperă activităţi diverse, atunci ştiinţele sociale au o finalitate esenţialmente cognitivă. Cu alte cuvinte, legitimitatea lor, ca şi a altor discipline ştiinţifice, provine înainte de toate din capacitatea pe care o au de a produce un supliment de cunoaştere, de a rezolva enigme, de a oferi o explicaţie clară şi universal acceptabilă unor fenomene ce par la prima vedere ascunse pentru spirit. Se impune să adăugăm că principiul conform căruia o teorie sociologică trebuie sa poată fi expusă în faţa unui auditoriu sau a unui tribunal „universal" presupune, bineînţeles, faptul că este absurd să se evoce, aşa cum se mai întâmplă uneori, existenţa unor criterii specifice sociologiei. Lucrările sociologice clasice şi modeme care aduc un autentic plus de cunoaştere răspund întotdeauna acestor două criterii: explicarea fenomenelor mai puțin obișnuite prin supunerea la constrângerile si criteriile comune tuturor disciplinelor ştiinţifice [Apud 2, p. 9].

Pornind de la aceste constatări inițiale, este evident că procesele de producere a cunoașterii pun în joc mecanisme sociale. Astfel, inventarea şi evaluarea unei teoreme sau a unei teorii pedagogice presupune existenţa unui mediu social propice pentru crearea şi estimarea lor. In acelaşi mod, o inovaţie tehnică sau intelectuală presupun, pentru a fi acceptate, un teren social favorabil. Deci, în mod natural, se vorbeşte despre „sociologia cunoaşterii", prin aceasta desemnându-se acea parte a sociologiei al cărei obiectiv este studierea condiţiilor sociale ce favorizează producerea cunoaşterii şi difuzarea ideilor [*Ibidem*, p. 555].

Logic vorbind, avem două noţiuni, două concepte ce trebuie analizate: sociologie şi strategie. Nu vom face o analiză detaliată a acestora, ci vom încerca punctarea unor consideraţii generale pentru ca analiza dezvoltată să atingă aspecte legate de configurațiile socio-pedagogice ale gândirii strategice a elevilor.

Un loc central în această arie de preocupări îl ocupă *nevoia de reuşită* (*need for achievement*). Motivaţia reuşitei este un element fundamental al spiritului întreprinzător, este asociat dezvoltării; şi invers, diminuarea acestui mobil de reuşită antrenează regresul. In această manieră, T. Parsons explică dinamismul societăţii americane prin importanţa acordată acestei valori, care, în general, prevalează în societăţile moderne [2, p.367]. Or, de noțiunea nevoii de reușită se leagă strâns cea de strategie.

- **Strategia – claritate și fenomenalitate**

Bazându-ne, *în temei*, pe câteva idei formulate de către C. Brătianu în cartea sa [3], constatăm că orice strategie se elaborează și se implementează cu scopul realizării unui obiectiv strategic definit pentru viitorul dezirabil. De aceea, timpul devine o variabilă fundamentală care orientează procesul strategic. Altă idee fundamentală o constituie faptul că orice strategie presupune un proces de gândire strategică și un proces de implementare a rezultatului acestui proces. Gândirea și acțiunea constituie două componente ale aceluiași proces strategic, care nu se separă prin scop și prin actori în două etape sau faze distincte, ci se reunesc printr-un proces interactiv și iterativ. Plus la aceasta, strategiile sunt procese mentale și nu pot rezulta exclusiv din interacțiunea socială. Ele sunt procese decizionale complexe, orientate în timp și focalizate pe realizarea unor obiective strategice. Orice strategie are la bază gândirea strategică cu întreg spectrul de modele performante [Apud 3].

Din meditațiile lui C. Brătianu deducem că raportul dintre strategie și social se configurează pe coordonatele timp, gândire, acțiune, proces strategic, fapt relevat și de M.Krgerus, R. Tschappeler [10], V.Dan [5], G.C.Maior [11], C.Nițu, F.-E.Stan [12], [14] etc.

Odată cu preluarea din sfera militară a conceptelor referitoare la strategie şi la transformarea strategiei într-o ştiinţă şi pentru mediul civil, s-a indus în întreaga societate modul de gândire strategic. Actualmente, pentru a face faţă provocărilor noilor medii de securitate, economic, financiar etc., gândirea strategică s-a dezvoltat continuu [13, p.119]. După cum afirmă R. Ivan, abordările strategiei fie că se referă strict la domeniul militar, fie ca „artă" şi ca „ştiinţă" în acelaşi timp. Aceasta ne pune oarecum în dificultate, deoarece cei doi termeni au semnificaţii profund diferite: în timp ce o ştiinţă este exactă, raţională şi bazată pe conexiuni logice, o artă este cel mai adesea izvorâtă dintr-un talent şi nu se bazează pe o *cunoaştere raţională*. Vom reţine însă sensul teoretic al noțiunii, care este mai util în contextul analizei sintagmei *gândire strategică* şi vom sublinia componenta raţională atribuită acestui sens [7, p. 101].

- **Tipurile de gândire ca probabilitate a gândirii strategice**

Sociologul C. Brătianu, referindu-se la tipurile de gândire convergente cu gândirea strategică, afirmă că acestea se diversifică pe câteva dimensiuni: dimensiunea timpului, complexității, incertitudinii, încrederii, fiecare din aceste dimensiuni incluzând anumite tipuri de gândire. Astfel, pe *dimensiunea timp* se manifestă *gândirea inerțială, gândirea dinamică și gândirea entropică*. Gândirea inerțială constituie forma cea mai simplă de gândire temporală, deoarece ea reflectă un prezent continuu și manifestări atemporale, fiind benefică datorită faptului că ne ajută să construim *automatisme funcționale* care ne scutesc de intervenția gândirii raționale. Este bine să ne folosim de gândirea inerțială atunci când avem de rezolvat probleme de rutină, dar să nu o lăsăm să domine atunci când ne gândim la toate celelalte probleme.

Gândirea dinamică, în opinia cercetătorului, conține timpul și deci nu se opune schimbării. Acest model de gândire are la bază ideea de procese reversibile, respectiv, procese care au capacitatea de a reveni la starea inițială, trecând prin aceleași stări de echilibru. Revenirea la starea inițială și promovarea unei mișcări în cercuri face ca în gândirea dinamică să nu avem nici trecut și nici viitor, deoarece ele se anulează reciproc în această mișcare circulară și nu pot contribui la construcția unui viitor dezirabil.

Discutând raporturile dintre gândirea strategică și alte tipuri de gândire, C. Brătianu afirmă că ele diferă prin complexitate și, în astfel de condiții, elementele convergente sunt judecate analitic reieșind din particularitățile ce deschid calea spre consens funcțional. Pentru

a putea realiza viziuni despre ceea ce am putea face și apoi să transpunem aceste viziuni în strategii avem nevoie de o gândire în care timpul să fie reprezentat deopotrivă cantitativ și calitativ. Aceasta este *gândirea entropică*. În gândirea entropică timpul constituie un continuum coerent și dinamic. Cu ajutorul gândirii entropice putem înțelege procesele și fenomenele ireversibile din natură. În acest sistem de referință temporal, viitorul se poate structura în viitor dezirabil, viitor probabil și viitor posibil. Gândirea entropică este modelul de gândire temporală care poate face parte din spectrul gândirii strategice, deoarece constituie deschiderea spre viitorul dezirabil [3].

Tranșând astfel de o manieră netă gândirea, C. Brătianu face din viziunea sa o axiomatică pură, a cărei adecvare la obiect devine fapt concret. Este o viziune care organizează în mod riguros domeniul gândirii, într-o coerență internă descriptivă. În felul acesta, *pe dimensiunea complexității* cercetătorul evidențiază trei modele de gândire: *gândirea liniară, gândirea neliniară și gândirea sistemică. Gândirea liniară* este cea mai simplă formă de gândire pe această dimensiune, dar și cea mai răspândită, deoarece trăim, în accepția cercetătorului, într-o lume liniarizată, în care oamenii folosesc excesiv de mult soluții liniare pentru aproape orice problemă. Atunci când problemele sunt simple, gândirea liniară este binevenită. Când problemele devin mai complexe, iar natura lor este puternic neliniară, soluțiile simpliste sunt eronate. Gândirea liniară nu poate face parte din gândirea strategică. *Gândirea neliniară* se folosește în explicarea fenomenelor în care variații mici la intrare generează efecte mari. Gândirea neliniară are lungimea necesară de undă pentru a face parte din spectrul gândirii strategice, concluzionează cercetătorul în raport cu dimensiunea complexității [*Ibidem*].

Gândirea sistemică, la rândul său, nu analizează un singur aspect sau element al unei probleme, ci ansamblul de aspecte care se intercondiționează reciproc. De aceea atât gândirea neliniară, cât și gândirea sistemică devin parte integrantă a spectrului gândirii strategice.

Cercetând tipologia gândirii, C.Brătianu pune în acord mai multe relații într-o regularitate și coerență structurală care generează garanții de progres. Se confirmă astfel, într-o posibilitate de dialectizare, un sistem al gândirii în general din perspectiva gândirii strategice. În funcție de dimensiunea aleasă, analiza cercetătorului se plasează la diferite niveluri ale gândirii, elaborând un anumit inventar și ținând cont de amplul context social în care aceasta apare prin motivațiile configurative profunde.

Conform cercetătorului, pe *dimensiunea incertitudini* se manifestă alte trei modele de gândire: *gândirea deterministă, gândirea probabilistă* și *gândirea haotică. Gândirea deterministă* este modelul pe care îl învățăm în școală și îl dezvoltăm apoi la universitate și în comunitate. Gândirea deterministă este confortabilă pentru că elimină incertitudinea din calculele noastre și, respectiv, riscul asociat ei. Gândirea deterministă nu poate face parte din spectrul gândirii strategice. *Gândirea probabilistă*, la rândul ei, operează pe întreg domeniul incertitudinii reale și contribuie la înțelegerea fenomenelor bazate pe evenimente probabile, distribuite în timp și în spațiu în mod aleatoriu. Gândirea probabilistă face parte din spectrul gândirii strategice [3]. Un model avansat de gândire, care combină într-un mod dinamic și foarte complex aspectele deterministe cu cele probabiliste îl constituie *gândirea haotică*. Acest mod de gândire integrează fenomene foarte complexe, care fac parte dintr-o realitate mai profundă pe care specialiștii au numit-o generic *haos*. Nu știm cum poate arăta viitorul sau *viitorurile* noastre, dar în mod cert ele vor conține astfel de fenomene haotice. De aceea, gândirea haotică trebuie să facă parte din spectrul gândirii strategice [*Ibidem]*.

Conferind gândirii haotice un sens pozitiv, cercetătorul pune accent pe dificultăți, pe probleme inexistente, pe care creierul nostru le „gândește", ieșind din zona de confort. Acest lucru generează o frică, o alertă, o căutare permanentă a binelui. Aici este foarte importantă gândirea strategică, care poate face ordine într-un eventual haos meditativ.

Pe *dimensiunea încredere* autorul vorbește despre *gândirea emoțională* și despre *gândirea pozitivă*. *Gândirea emoțională* are la bază cunoștințele, inteligențele și valorile emoționale. Atunci când vorbim de cunoștințe, cei mai mulți se gândesc la cunoștințele raționale, deoarece sunt explicite și comunicabile într-un limbaj natural sau formal. Dar cunoștințele pot fi și tacite. Depășind diada cunoștințelor explicite și tacite, s-a introdus triada cunoștințelor raționale, emoționale și spirituale. Cele trei câmpuri de cunoștințe sunt interactive și stau la baza tuturor proceselor decizionale. Gândirea emoțională este parte integrantă a spectrului gândirii strategice [3]. În același timp și *gândirea spirituală,* dedicată procesării valorilor, constituie o parte integrantă a spectrului gândirii strategice. Pe *dimensiunea încredere* gândirea pozitivă ocupă un loc important, ajută să înveți din eșecuri și să continui ceea ce ai început în afaceri sau în viața personală. De aceea gândirea pozitivă trebuie să fie parte integrantă a spectrului gândirii strategice.

În sinteză brătiană, gândirea strategică conține un spectru de modele monocolore de gândire format din: gândirea entropică, gândirea neliniară, gândirea sistemică, gândirea probabilistă, gândirea haotică, gândirea emoțională, gândirea pozitivă și gândirea spirituală. În felul acesta, elevii care reușesc să-și dezvolte gândiri care se integrează în spectrul gândirii strategice înțeleg mult mai profund realitatea și pot să asimileze cunoașterea cu un grad de libertate incomparabil mai mare. Or, dezvoltarea gândirii strategice devine un imperativ al lumii complexe în care trăim și un instrument puternic în definirea unor obiective strategice și elaborarea de strategii adecvate pentru realizarea lor

O viziune cu totul aparte în raport cu tipurile de gândire o are V. Burlui, care analizează producția gânditorului S. Marcus, configurată în zece tipuri [4]. Dintre acestea, cele ce urmează fac parte integrantă din spectrul gândirii strategice.

Gândirea științifică, care pleacă de la îndoieli (dar fără echivocuri), formulări clare, precizie, conciziune plină de îndrăzneală, explorând mereu dincolo de orizonturi, este curajoasă în ipoteze și ingenioasă în soluții; *gândirea omului de cultură,* când informația culturală este folosită ca loc germinativ al ideilor originale, conferă lejeritate în comunicare, în formularea și transmiterea mesajului; g*ândirea interdisciplinară* ca apanajul minților cu adevărat profunde și constă, în genere, în a reține și analiza apropieri și similitudini acolo unde alții constată doar elemente disjunctive; g*ândirea transdisciplinară*, S. Marcus având intuiția de a crea practic domeniul poeticii matematice și depășind acest stadiu aplicând conceptele sale în terțe domenii, cum ar fi științele comunicării, artele vizuale, folclorul etc., afirmând foarte clar că matematica reprezintă „*pașaportul pentru universalitate*"; *gândirea enciclopedică*. Deși unii consideră că timpul gândirii enciclopedice s-a încheiat, S. Marcus este dovada vie că enciclopedismul nu numai că există, dar că este și necesar, selectând elemente semnificative intersectându-le original, generând noi clasificări, metodologii, concepte [Apud 4].

Deşi conceptul de gândire strategică este perceput ca fiind dificil şi, deocamdată, nu este clar definit, capacitatea de a gândi strategic este o însuşire obligatorie pentru un individ în dezvoltare, cum sunt elevii într-un proces de cunoaştere. Pentru înţelegerea şi dezvoltarea conceptului, în vederea includerii gândirii strategice în cadrul proceselor educaționale, specialiştii au realizat numeroase încercări în vederea elaborării unui model de lucru. Au fost realizate anumite modele de lucru potrivit cărora, la implementarea în procesul educațional, gândirea strategică poate crea o nouă sursa de avantaj al reușitei şi permite să se restructureze procesele în derulare pentru o mai mare eficienţă şi eficacitate [13,p.120].

Prin urmare, construcţiile teoretice ale cercetătorilor, care se bazează pe teoriile comportamentale sau cele cognitive, sunt insuficiente pentru a explica structura şi procesul de gândire strategică. Este o interacţiune complexă atât a competenţelor cognitive, cât şi a trăsăturilor de personalitate ale gânditorului strategic. Gândirea strategică exprimă starea de conştienţă şi capacitatea de gândire creativă. Gândirea strategică presupune creativitate şi

inovare în generarea de variante strategice alternative, ajută elevii să obţină claritate cu privire la acţiunile care se desfăşoară în prezent şi înţelegere pentru cele ce trebuie să se desfăşoare în viitor, astfel încât să poată schimba efortul în direcţia favorabilă [13].

În forma sa cea mai simplă, gândirea strategică înseamnă să decizi, pe de o parte, pe ce oportunităţi ar trebui să îţi concentrezi atenția, iar, pe de altă parte, care sunt oportunităţile pe care ar trebui să le ignori. În această arie ideatică, M. Porter, profesor la The Institute for Strategy and Competitiveness – ce face parte din Harvard Business School, a formulat-o în acest mod: „Esenţa strategiei stă în a alege ce să nu faci" [Ibidem].

Se afirmă tot mai des faptul că *gândirea strategică* este o practică al cărei timp a sosit, iar profesorii se vor baza tot mai mult pe aceasta pentru a sesiza direcţia cea bună şi sensul corect al învățării.

În acest context, strategia bună, conform lui R.Rumelt, este o acțiune coerentă susținută de un argument, un amestec eficient de gândire și acțiune cu o structură de bază care se numește *nucleu*. O strategie bună poate consta în mai mult decât nucleul, dar dacă nucleul este absent sau deform, atunci există o problemă serioasă. Nucleul unei strategii conține trei elemente:

1. Un diagnostic care definește sau explică natura provocării;
2, O viziune orientativă pentru a face față provocării;
3. Un set de acțiuni coerente, care sunt concepute pentru rezolvarea provocării [16].

- **Axiomatica gândirii strategice**

Gândirea strategică are rădăcini care se întind de milenii. De la sulurile pline de înțelepciune ale strategului militar chinez antic Sun Tzu [8] până la tratatele filosofice profunde ale savanților greci antici, elementele gândirii strategice au ghidat deciziile și au modelat destinele timp de secole [9].

Conceptul *gândire strategică* este folosit astăzi generic încât rareori cei care îl folosesc îl și definesc. Conceptul este folosit pentru a reprezenta atât orice gândire despre strategie, cât și pentru a desemna un anumit mod de gândire, cu caracteristici specifice. Gândirea strategică se referă la partea dreaptă a creierului, care include generarea de idei, gândirea de ansamblu, inovația etc. Dar există o mare diferență între a crea o strategie și a gândi strategic. Doar pentru că cineva poate crea o strategie nu înseamnă că poate gândi strategic, afirmă R. April. A gândi strategic înseamnă că o persoană este capabilă de un proces de gândire care îi permite să faciliteze o activitate de gândire critică și inovație. Gândirea strategică se referă la un proces de gândire care se concentrează pe un anumit curs sau cursuri alternative de acțiune, care vor atinge o stare finală dorită. Există multe moduri de a face lucruri diferite, așa că o gândire strategică oferă începuturile unui mijloc articulat pentru a atinge un scop [1].

Gândirea strategică este abilitatea de a calcula pașii pe care îi faci înainte, de a ști *ce, cum* și *de ce* trebuie să faci pe drumul spre atingerea obiectivelor noastre. Această abilitate îmbunătățește simțitor calitatea vieții, afectând toate sferele acesteia fără excepție. Este capacitatea creierului de a vedea și de a rezolva sarcinile care stau în calea atingerii unui obiectiv. Sarcinile includ intermedierea lucrurilor mărunte, realizarea a cât de mult și ce resurse vor fi necesare, ajutorul din partea celorlalți [15].

Stăpânirea abilităților de gândire strategică nu este ușoară, dar există întotdeauna modalități nobile de a o face [6].

- **Semnificații ale gândirii strategice**

Gândirea strategică este procesul de analiză a diverșilor factori care ar putea influența rezultatele. Elevii gândesc strategic atunci când trebuie să ia în considerare o serie de posibilități atât ca oportunități, cât și ca riscuri, înainte de a întreprinde o acțiune finală. De asemenea, subliniază capacitatea de a revizui și optimiza un plan de adaptare la schimbările dinamice și continue ale mediului atât intern, cât și extern. În unele situații se confundă conceptul de *gândire strategică* cu *planificarea strategică*. Planificarea strategică începe cu gândirea strategică înainte de a realiza o acțiune. Gândirea strategică este în căutarea răspunsurilor la întrebarea „de ce" și „ce" din activitatea pe care dorim să o finalizăm. În schimb, planificarea strategică este un pas suplimentar în a răspunde „cum" și „când" procesului de implementare [6].

Gândirea strategică este mai mult decât un simplu cuvânt la ordinea zilei. Este o „roată dințată" vitală în mașinăria succesului, o „centrală" care conduce nu doar cunoașterea, ci și creșterea personală. Este abilitatea de a vedea dincolo de evident, abilitatea de a vedea rezultatul, luând în considerare consecințele mai ample ale acțiunilor noastre. Este un instrument care este la îndemâna oricui dorește să-l posede. Gândirea strategică este o viziune de ansamblu. Aceasta implică analiza scenariului actual al cunoașterii, înțelegerea tendințelor, recunoașterea oportunităților și identificarea amenințărilor în propria cunoaștere. Este vorba de a vedea dincolo de imediat, de a conecta punctele și de a construi o imagine cuprinzătoare a ceea ce urmează [9].

Acest tip de gândire este similar cu un joc pe calculator. Acesta constă în mai multe niveluri de complexitate variabilă. În învățare totul este la fel. Doar că elevul este și jucător, și creator al jocului. El însuși decide prin ce niveluri să treacă. Un exemplu clar de gândire strategică este dorința de a construi o casă nouă: pentru a atinge un obiectiv mare, trebuie rezolvate o serie de sarcini mici, fiecare element fiind format din subelemente. Gândirea strategică ajută să fie văzute toate și să fie elaborat și aplicat un plan de acțiune [15].

Așadar, gândirea strategică nu este un concept monolitic; este un amestec dinamic de mai multe *componente cheie*:

1. *Viziune.* Totul începe cu capacitatea elevului de a vizualiza o stare dorită. Gândirea strategică cere ca acesta să aibă o imagine clară a locului în care vrea să ajungă și a ceea ce vrea să realizeze;
2. *Perspectivă.* Aceasta implică înțelegerea și cunoașterea punctelor forte, de a recunoaște lipsurile și de a fi conștienți de oportunitățile și amenințările care îi așteaptă;
3. *Previziune.* Aceasta este capacitatea elevului de a prezice sau anticipa tendințele și scenariile posibile pe baza circumstanțelor și tendințelor actuale. Este vorba de a fi cu un pas înainte, de a fi pregătit pentru ceea ce urmează și de a se adapta la circumstanțele în schimbare;
4. *Flexibilitate.* Unul dintre semnele distinctive ale gândirii strategice este capacitatea elevului de a se adapta la schimbări, de a modifica demersul acțiunii ca răspuns la situațiile în evoluție și de a rămâne netulburat de provocări neașteptate;
5. *Creativitate.* În esență, gândirea strategică este un proces creativ. Aceasta implică gândirea în afara „cutiei" și găsirea de soluții inovatoare la probleme [Apud 9].

Pentru a forma gândirea strategică, este nevoie de cultivarea anumitor abilități și mentalități care oferă un teren fertil pentru ca acest instrument puternic să prindă rădăcini și să se dezvolte. Există câteva abilități esențiale care sprijină procesul de gândire strategică a elevilor. *Abilitățile analitice* sunt folosite pentru a detecta probleme, pentru a face brainstorming, a observa, a colecta, a interpreta date și a lua în considerare mai mulți factori

și opțiuni disponibile în procesul de învățare [6]. *Gândirea critică* este pasul vital în procesul de gândire strategică și ajută la dezvoltarea unei mentalități strategice. Este o tehnică inovatoare de identificare a problemelor sau a zonelor de îmbunătățire prin chestionarea și evaluarea a ceea ce citește, aude, spune sau scrie elevul. Îl stimulează pe elev să gândească clar și rațional înainte de a accepta orice fapt sau rezultat al argumentului. Gândirea strategică largă implică *abilități de rezolvare a problemelor* care asigură eficacitate în abordarea problemelor și găsirea unei soluții finale [*Ibidem*].

Pe de altă parte, se abordează fenomenul *flexibilității cognitive,* care poate schimba gândirea elevului, care se poate adapta rapid la un mediu nou, poate privi problemele din mai multe perspective sau poate percepe mai multe concepte simultan. Gândirea strategică începe cu o curiozitate și flexibilitate pentru a dezvolta concepte noi și a învăța din experiențe bune sau rele. Se referă la capacitatea de a se concentra pe toate domeniile implicate, indiferent cât de banal este, în timp ce alocă timp și resurse în mod eficient. Își propune să îndeplinească sarcinile cu minuțiozitate și acuratețe [6].

În marea schemă a lucrurilor, dezvoltarea și îmbunătățirea gândirii strategice este o călătorie continuă, mai degrabă un maraton decât un sprint. Este nevoie de timp, practică și perseverență. Dar, cu efort conștient și persistență, gândirea strategică poate deveni o a doua natură, servind ca un ghid puternic în eforturile de cunoaștere ale elevilor, dar și în activitățile lor personale [Apud 9].

Gândirea strategică constituie o sarcină esenţială în zilele noastre, iar profesorii continuă să se bazeze tot mai mult pe aceasta în diverse situaţii educaționale. Ţinând cont de faptul că unul din cele mai eficiente stiluri de învățare este cel care produce rezultatele cele mai bune cu mijloacele avute la dispoziţie, profesorii trebuie să recurgă la şi să dezvolte permanent gândirea strategică a elevilor [Apud 13].

Gândirea strategică este una esenţialmente logică, chiar dacă este vorba de o *logică paradoxală* şi nu de una clasică, lineară. Acest tip de gândire implică un raţionament în care se fac predicţii asupra situaţiei de fapt [7, p. 101].

Gândirea strategică stimulează gândirea inovatoare, încurajând elevii să pună la îndoială *status quo-ul,* să exploreze diverse posibilități și să găsească soluții unice la provocări. Promovează un mediu de curiozitate, creativitate și învăţare continuă, toate acestea fiind esențiale pentru procesul educațional.

Viitorul societății promite să ridice importanța gândirii strategice la cote fără precedent și datorită mai multor tendințe și provocări emergente. Pe măsură ce trecem mai departe în secolul 21, lumea din jurul nostru devine din ce în ce mai complexă și mai imprevizibilă. Progresele tehnologice, schimbările socio-politice, provocările de mediu și schimbările economice creează o rețea complicată de factori pe care trebuie să o parcurgem. Această complexitate sporită și incertitudine necesită abilități îmbunătățite de gândire strategică, ceea ce o face o abilitate indispensabilă pentru viitor, dar și pentru prezent [9].

Astăzi, când mai mult de jumătate din profesii „dispar” înainte ca elevii (studenții) să reușească să le însușească, capacitatea gândirii strategice devine tot mai importantă în viața fiecăruia. În acest context analitic, am testat un grup de 30 de studenți-pedagogi, anul 1-2, în baza unui chestionar care a inclus un șir de aspecte ce vizează gândirea strategică, pentru a constata cum percep ei acest fenomen în activitatea educațională.

1. *Cum credeți, ce este mai important într-o gândire strategică: formularea permanentă de întrebări pentru sine personal sau conştientizarea rapidă a acțiunii care este în desfășurare?*

La această întrebare din chestionar subiecții au aderat (circa 45%) la ideea că mai importantă este adresarea interioară de întrebări, ca necesitate vitală și acestea să fie clare, relevante, reieșind din activitățile pe care le are de realizat elevul. Întrebările de acest fel încurajează gândirea, invită la analize interioare și conduc spre realizări productive.

Întrebările pe care și le adresează fiecare personal au puterea de a crea un mediu pozitiv și stimulant, fapt care conduce la o înțelegere profundă a activităților proiectate sau în curs de desfășurare. Interogația propriei persoane este, de fapt, o provocare, împuternicind persoana la un sondaj investigațional, la o gândire critică în raport cu perspectivele și convingerile sale. Curajul de a se autochestiona oferă elevului percepții mai profunde, ieșirea din confort, o minte deschisă spre transformări, spre reușită.

2. *În fiecare activitate este important să se aleagă și să se accentueze anumite priorități. Este important acest lucru și în gândirea strategică? Care sunt argumentele?*

Răspunsul la această întrebare a fost unul pozitiv, subiecții afirmând că alegerea priorităților este o caracteristică a gândirii strategice (circa 52 % din respondenți). Aceștia au adus drept argument faptul că prioritățile sunt atât urgente, cât și necesare, insistând, până la urmă, pe prioritățile necesare, importante, care răspund scopurilor personale.

3. *Gândirea strategică se axează pe gândirea pozitivă. Dar dacă situația este prea problematică, ce are prioritate: concentrarea pe găsirea soluțiilor sau examinarea atentă a impedimentelor?*

La această întrebare circa 87% din respondenți au afirmat că axarea pe găsirea soluțiilor în cazul unor situații problematice este prioritară, gândirea pozitivă fiind, în acest caz, destul de activă. Gândirea pozitivă este, ca atare, un concept care se bucură de o atenție aparte în activitatea noastră și este un fundament sigur pentru acțiunile care urmează să fie întreprinse. Spre deosebire de gândirea pozitivă, gândirea negativă dăunează, nu este stimulativă. Însă putem să afirmăm că un echilibru dintre aceste două tipuri de gândiri este absolut necesar, deoarece situațiile din viață sunt absolut diferite. De exemplu, atunci când apare o situație în care suntem ofensați, răniți emoțional sau material, ne poate ajuta gândirea negativă în a depista problemele și a le opri în prealabil.

4. *Gândirea strategică are o importanță deosebită în socium și dă rezultate nu doar pe parcursul şcolarizării, ci și a întregii vieți. Comentați succint această afirmație.*

5. *Capacitatea gândirii strategice reclamă găsirea unor căi inedite de obținere a rezultatelor. Numiți câteva din aceste căi.*

În comentariile elaborate de respondenți la 4 și 5 nu s-au atestat argumente plauzibile. O bună parte din respondenți (circa 30%) nu au realizat aceste sarcini.

6. *Mentalitatea pozitivă este un factor important al gândirii strategice. Numiți câteva elemente convingătoare în acest sens.*

Selecția și clasificarea răspunsurilor denotă următoarele caracteristici ale mentalității pozitive (56 %): mentalitatea pozitivă ajută persoana să scape de prejudecăți, să-și găsească calea sa de învățare, de cunoaștere; asigură atât succesul unui elev, cât și starea lui de bine; prezintă un mod specific de a trata lipsurile şi deficienţele; promovează binele; este bază pentru construirea unei strategii umaniste; ne eliberează de constrângeri; contribuie la succesul învățării; ajută la acceptarea realității; oferă noi posibilități etc.

7. *Numiți unele capacități ale gândirii strategice, care încep cu litera dată: v (*viziune*), s.p. (*soluționarea problemelor*), f (*flexibilitate*), c* (creativitate*), c (*cercetare*).*

Toţi factorii menţionaţi mai sus au un caracter fie endogen, fie exogen. Procesele sunt calificate drept endogene când apar în cadrul sistemului social la transformarea sau menţinerea căruia contribuie. Repetitive sau evolutive, ele sunt inerente funcţionării unor structuri date. Factorii exogeni, intervenind din afara sistemului analizat, îl modifică fără a distruge procesul de reproducţie [Apud 2, p.368].

- **Concluzii**

Promovarea celor patru piloni ai societăţii cunoaşterii – *educaţia, cercetarea, dezvoltarea şi inovarea* – nu înseamnă doar susţinerea prioritară a acestor activităţi sociale; înseamnă, în primul rând, o nouă grilă de valori, printre care se înscrie și *gândirea strategică*. Trebuie să facem în aşa fel încât cei care învaţă permanent, cei care cercetează, cei care contribuie la dezvoltarea şi inovarea instituţiilor sau tehnologiilor să se bucure de cel mai înalt prestigiu social și să poată aplica constructiv gândirea lor strategică. Obiectivul final al acestor acțiuni este asumarea socială, reală, a unei noi scale de valori, necesară pentru realizarea consecventă a opţiunilor ce corespund unei societăți a cunoaşterii.

Gândirea strategică poate fi definită în felul următor: capacitatea de a obţine permanent perspective noi în vederea realizării unui avantaj cognitiv fie pentru momentul de față, fie pentru un viitor dezirabil. Prin obţinerea unor perspective noi se înţelege combinarea a două sau a mai multor informaţii diferite în vederea obţinerii unei abordări noi în procesul cognitiv.

Gândirea strategică este opusul atitudinii rigide sau mersului pe aceleași căi. **Gândirea strategică își propune să schimbe modalitățile de rezolvare a unei situații,** chiar și prin dobândirea de noi abilități, ea depășește viziunea pe termen scurt și ne permite să privim în viitor pentru a ne plasa acțiunile într-un context mult mai larg.

BIBLIOGRAPHY

1. APRIL, R. Can strategic thinking be taught? Disponibil: https: //www.linkedin.com /pulse /can-strategic-thinking-taught-april-rassa
2. BOUDON, R. Tratat de sociologie.1997, București:Humanitas. 680 p. ISBN 973-28-0759-8.
3. BRĂTIANU, C. Gândirea strategică. București: ProUniversitaria, 2015. 292 p. ISBN 978-606-2603-991.
4. BURLUI, V. Gândirea marcusiană. În: Limba română, 2015, nr1-2, anul XXV, ISSN
5. DAN, V. Noi abordări privind gândirea strategică și structura organizatorică. În: Revista de Economie Industrială, 2006, vol.4 (1), pp. 1-24. ISSN 0422-2784.
6. Dezvoltați abilități de gândire strategică | 12 sfaturi pentru un leadership de succes în 2024. Disponibil: https://ahaslides.com/ro/blog/strategic-thinking-skills/
7. IVAN, R. Este posibilă gândirea strategică în afara paradigmei realiste? În: Annals of the University of Bucharest. Political science series, 2001, nr.3, pp.99-108. ISSN 1582-2486.
8. FAYARD, P. Cum să înțelegem și să aplicăm Sun Tzu. Gândirea strategică chineză. Editura: Practic, 2007. 192 p. ISBN 978-973-46-0560-6.
9. FLORKIN J. 5 strategii cheie pentru a stăpâni gândirea strategică pentru succes. Disponibil: https: //julienflorkin. com /ro /self-improvement /personal-development /strategic-thinking/ ?currency=USD
10. KRGERUS, M., TSCHAPPELER, R. Fifty the Decision Book. Models for Strategic Thinking. Profil Books, 2023. 176 p. ISBN 978-18008-1520-9.
11. MAIOR, G.C. Incertitudine. Gândire strategică și relații internaționale în secolul XXI. Chișinău: Cartier, 2015. 760 p. ISBN 978-9975-7990-27.
12. NIȚU, C. STAN, F.-E. Gândirea strategică și provocările pentru analiza intelligence. București: Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, 2015. 150 p. ISBN 978-606-660-244-0.

13. NIȚU, C. Liderul și gândirea strategică. În: Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2014, pp. 119-123. ISSN 2284-936X.
14. Predarea și învățarea strategică. Disponibil: ru. Scrib.com /document/550481297/predarea-si-invatarea-strategica.
15. PROAIA, S. Gândirea strategică: abilități și modalități de a o dezvolta. Disponibil: https://soniaproaia.com/gandirea-strategica-abilitati-si-modalitati-de-a-o-dezvolta/
16. RUMELT, R. Good strategy Bad Strategy: The Difference and Whey it Matters. London. Profil Boos LTD, 2011. 336 p. ISBN 978-184-668-480-7.